

Кафедрада ИИИнин тематикасы жана аны аткаруучулар: Кафедранын илимий-изилдөөчүлүк иштери “Кыргыз тилин бөтөн тил катары окутуунун мазмуну жана түзүмү” аттуу бекитилген тема боюнча (мамлекеттик каттоо номуру № 0003514, 2012-жыл) аткарылат.

Кыргыз тили кафедрасынын илимий-изилдөөлөр планы жана инновациялык ишмердүүлүгү окутуучулар жана студенттер тарабынан мамлекеттик тил боюнча актуалдуу илимий иштерди өнүктүрүүгө багытталган. Ошондой эле кафедранын илимий-изилдөөчүлүк иштер боюнча планы КМТУнун илимий-изилдөөлөрүнүн жалпы багытына шайкеш келет.

Илимий-изилдөө иштерине кафедранын бардык мүчөлөрү катышат жана окутуучулар дайыма кыргыз тилин окутуу боюнча илимий-практикалык конференцияларга, семинарларга ошондой эле тегерек столдорго да катышып турушат.

2023-2024-окуу-жылына карата кыргыз тили кафедрасынын билим берүү программасынын илимий-изилдөө ишмердүүлүгү

1.ИЛИМИЙ-ИЗИЛДӨӨЧҮЛҮК ИШТЕР. ИННОВАЦИЯЛЫК ИШМЕРДИКТЕР.

1.1. Кыргыз тили кафедрасынын окутуучуларынын 2023-2024-окуу жылындагы жарык көргөн макалалары:

№	Илимий иштердин темалары	Илимий иштердин аталышы	Чыккан жылы	Аткаруучу
1	Кыргыз макалдарындагы көп маанилүү сөздөрдүн лингвостилистикасы	Илимий монография	И. Раззаков ат. КМТУ “Калем” басма үйү, 2023, - 146 б.	Жумагул кызы А. ф.и.к., доцент
2	Ч.Айтматовдун “Саманчынын жолу” повестиндеги образдар системасы.	Илимий макала	«Кыргызстан жарчысы» №1(1) 2023, 30-356	Молдалиева Н.А. улук окутуучу
3	Кыргыз тилинде билим алуунун мааниси	Илимий макала	Известия ВУЗов Кыргызстана №2 2023 г. 290-292 С.	Саякбаева А.Б. улук окутуучу
4	Жогорку окуу жайларда кыргыз тилин жана адабиятын окуп-үйрөнүүнүн учурдагы абалы жана аны өркүндөтүүнүн уюштуруу-педагогикалык маселелери	Илимий макала	Известия ВУЗов Кыргызстана №2 2023 г. 261-264 С.	Саякбаева А.Б. улук окутуучу
5	“Манас” эпосундагы үйлөнүү үрп-адаттарынын чагылдырылышы	Илимий макала	Вестник БГУ № 4 (66) Бишкек, 2023 С-40-44	Дуйшөева Ш.А. улук окут.
6	Молдогазы Токобаевдин “Кайгылуу Какей”	Илимий макала	Известия Кыргызского	Сулайманкулова М.Б.

	пьесасындагы элдик оозеки драмалык чыгармачылык салттары .		государственного технического университета им. И. Раззакова. 2023. № 2 (66). С. 101-1036	ф.и.к., доцент
7	Жогорку окуу жайларда кыргыз тилин жана адабиятын окуп-үйрөнүүнүн учурдагы абалы жана аны өркүндөтүүнүн уюштуруу-педагогикалык маселелери	Илимий макала	Известия ВУЗов Кыргызстана №2 2023 г. 261-264 С.	Шаршенова Р.А. улук окутуучу
8	Кыргыз тилин окутууда кыргыз адабиятынын материалдарын кеп материалы катары колдонуунун заманбап ыкмалары	Илимий макала	КАО жарчысы 2023, №2 (60)	Шаршенова Р.А. улук окутуучу
9	Адабий чыгармаларды окутуунун кээ бир көйгөйлөрү	Илимий макала	Вестник Кыргызстана 2023 1/23	Борсунбаева З.Э. улук окутуучу
10	Адабий чыгармаларды окутуунун кээ бир көйгөйлөрү.	Илимий макала	Вестник Кыргызстана 2023 1/23	Жолдошбаева К.М. улук окутуучу
11	Мамлекеттик тилдин окутууда элдик оозеки чыгармачылыктын мааниси	Илимий макала	БГУ жарчысы.2023 №2. (1641)	Мамбетсадыкова А. С. улук окутуучу
12	Кыргыз тилин окутууда көркөм тексттер менен иштөөнүн жолдору	Илимий макала	И. Раззаков ат. КМТУнун Жарчысы 1-чыгарылыш (69), 2024-ж.	Шаршенова Р.А. улук окутуучу
13	Кыргызстанда мамлекеттик тилдин өнүгүшүндө эркин басма сөздүн ролу	Илимий макала	Уфимский Университет Науки и Технологий. г.Уфа.25.04.2024	Мамбетсадыкова А. С. улук окутуучу

Студенттердин илимий – изилдөө иштеринин темалары:

Кыргыз тили кафедрасынын 2023-2024-окуу жылында И.Раззаков атындагы КМТУда өткөрүлгөн жаш окумуштуулардын, аспиранттардын, магистранттардын жана студенттердин “Илим жана инновация: перспективалар жана көйгөйлөр” аттуу 66 – Эл аралык түйүндүк илимий-техникалык конференциясына карата өткөрүлгөн студенттердин илимий изилдөө иштери боюнча жыйынтыгы:

Студенттердин илимий-изилдөө иштери боюнча кафедранын планында 30 илимий иш пландаштырылган. Жыйынтыгында 2-айлампага 24 илимий иш сунушталды. Студентти илимий иштердин багыты төмөндөгүдөй тематикада өттү: кыргыз тилинин

грамматикасы, кыргыз адабияты, тил илиминдеги инновациялык технологиялар, мекен таануу, кыргыз элинин белгилүү инсандары, кыргыз тилинин тарыхы, кыргыз элинин каада-салт жана маданияты.

Төрайым: ф.и.к., доцент Жумагул кызы А.

Катчы: Мамбетсадыкова А.С.

Мүчөлөрү: 1. ф.и.к, доцент Исираилова А.М.,
2. ф.и.к.,доц.Түмөнбаева М.Ж.
3. ф.и.к. доцент Сулайманкулова М.Б.

2-айлампага чыкан жеңүүчү студенттердин тизмеси жана темалары:			
№	Баяндаманын темасы	Баяндамачынын аты-жөнү, группа	Жетекчисинин аты-жөнү, кызматы, даражасы
1	ЮНЕСКОнун Кыргызстандагы материалдык эмес маданий мурастары.	Куртынин Глеб. ТПППЖП-1-23	Ф.и.к.,доц.Исираилова А.М.
2	Исхак Раззаков -көрүнүктүү ишмер.	Кожевникова Виктория. ТПППЖП-2-23	Ф.и.к., доц. Исираилова А.М.
3	А.Осмоновдун чыгармачылыгына саякат.	Кожин Никита ЭТМ(б)-1-23	Ф.и.к., доц. Исираилова А.М.
4	Кыргыздын музыкалык аспаптары.	4.Кыргыздын музыкалык аспаптары. Султанкулова Адиля ТПППРС-1-23	Ф.и.к., доц. Исираилова А.М.
5	Кыргыз комузу жана анын баалуулугу.	Круглова Анастасия Александровна. ИИТ, гр. ПИН-2-23	Улук.окут.Исмаилов А.Ү.
6	Ала качуу салтпы же кылмышпы?	Койлубаева Каухар ИАД-2, ХПК-2-23.	Ф.и.к., доц. Исмаилова Д.Н.
7	Кыргыздын улуттук тамактары.	Алмамбекова Алтынай гр. ИСТт-1-22(23)	Улук.окут.Саякбаева А.Б.
8	Тил жана интеллект	Калысбекова А. МКЛ-2-23	Ф.и.к., доц. Сулайманкулова М.Б.
9	Улут барда-тил жашайт.	Кенешбекова Айсезим АРХ-2	Улук.окут.Джанганаева Г.Ү
10	Тил— улуттун жаны.	Чаликеева Ширин ГС-1-23	Улук.окут.Курманбаева Г.А.
11	Кылым карыткан кыргыз тили	Акунова Айтурган	Улук.окут.Курманбаева Г.А.

		ГС-1-23	
12	Арыз жана анын түрлөрү	Жекшенбаева Нурия Мен(англ) 1-23	Улук.окут. Осмон к.Ж.
13	Табу жана эфвемизмдердин чыгармаларда колдонулушу	Боркошова Бактыгул Мен(англ)1-23	Улук.окут. Осмон к.Ж.
14	Манас эпосундагы синонимдердин колдонулушу	Мойдинова Айша арх-3-23	Улук.окут. Осмон к.Ж.
15	Улут наркы	Мырзаева Н. ДАС-2-23	Улук.окут.Джолдошбаева К.М.
16	Жасалма интеллект качан кыргыз тилинде сүйлөйт?	Абдимажитов Сыймык.ПГС-2-23	Улук.окут. Молдалиева Н.А.
17	Кыргыз тилиндеги неологизмдердин жаралуу жана өнүгүү тарыхы	Муратбекова Н.Арх-3-23	Улук.окут. Дуйшоева Ш.А.
18	Бата берүүнүн сырлары	Көчөрбаев А. ВР-1-23	Улук.окут. Дуйшоева Ш.А.
19	Кыргыз оймолору	Жумалиева Э. ДАС-2-23	Улук.окут.Борсунбаева З.
20	Табу жана эфвемизди окутуудагы заманбап ыкмалар	Айдарканова Каныкей ,ССМ-1-23	Улук.окут.Шаршенова Ы.А.
21	Ч.Айтматовдун чыгармаларындагы жаратылыш темасы	Сманова Аэлита ССМ 1-23	Улук.окут.Шаршенова Ы.А.
22	Мамлекеттик тилдин өнүгүү маселелери	Токтокадыров Бекболот, гр КИСИ	Улук.окут. Мамбетсадыкова А.С.
23	Улут наркы жана салты	Курманбеков Арсен ,гр.КИСИ	Улук.окут. Мамбетсадыкова А.С.
24	Кыргыз элинин көрүнүктүү инсандары	Талинова Айзада, гр.КИСИ	Улук.окут. Мамбетсадыкова А.С.

2024-жылдын 28-мартында И.Раззаков атындагы КМТУда өткөрүлгөн жаш окумуштуулардын, аспиранттардын, магистранттардын жана студенттердин “Илим жана инновация: перспективалар жана көйгөйлөр” аттуу 66 – Эл аралык түйүндүк илимий-техникалык конференциясында (ЭТИТК) “Гуманитардык илимдер” секциясына караштуу кыргыз тили кичи секциясы боюнча кыргыз тили кафедрасында СИИИнин **жыйынтыктоочу туру** өткөрүлдү.

Конференция офлайн форматта 2/509-аудиторияда өткөрүлдү. Конференция саат 10.00до башталып, 13.30да аяктады. Конференцияга программага кирген 24 илимий баяндаманын ичинен 23 баяндама угулуп, талкууга алынды. Кафедранын бардык окутуучулары конференцияга өздөрү даярдаган студенттер менен активдүү катышты.

Жыйынтыгында комиссиянын чечими менен 3 илимий баяндама жеңүүчү деп табылып, 1-2-3-орундар ыйгарылды жана дагы 3 илимий баяндама конференциянын жыйнагында жарыкка чыгарууга сунушталды:

Ээ болгон орундар:

№	Байгелүү орундар	Студенттин аты-жөнү	Окуган тайпасы	Илимий баяндаманын темасы	Илимий жетекчисинин аты-жөнү
1	1-орун I даражадагы Диплом	Айдарканова Каныкей	ССМ-1-23	Табу жана эвфемизмдин тилдеги синонимдик орду	Улук окууучу Шаршенова Р.А.
2	2-орун II даражадагы Диплом	Муратбекова Мелита	Мен (анг)-1-23	“Манас” эпосундагы синонимдердин колдонулушу	Улук окутуучу Осмон к. Жылдыз
3	3-орун III даражадагы Диплом	Круглова Анастасия	ПИН-2-23	Кыргыз комузу жана анын баалуулугу	Доцент Исмаилов А.Ү.

Конференциянын жыйнагына жарыкка чыгарууга сунушталган эмгектер:

№	Студенттин аты-жөнү	Окуган тайпасы	Илимий баяндаманын темасы	Илимий жетекчисинин аты-жөнү
1	Муратбекова Н.	Арх-3-23	Кыргыз тилиндеги неологизмдердин жаралуу жана өнүгүү тарыхы	Улук окутуучу Дуйшоева Ш.А.
2	Калысбекова А.	МКЛ-2-23	Тил жана жасалма интеллект	Ф.и.к., доцент Сулайманкулова М.Б.
3	Токтокадыров Б.	ПЗ-2-23	Мамлекеттик тилдин өнүгүү маселелери	Улук окутуучу Мамбетсадыкова А.С.

Кафедрада ОПКтын илимий-практикалык, усулдук, техникалык конференцияларга, семинарларга жана тегерек столдорго катышуусуна талдоо жүргүзүү

Кафедрада ИИИнин тематикасы жана аны аткаруучулар: Кафедранын илимий-изилдөөчүлүк иштери “Кыргыз тилин бөтөн тил катары окутуунун мазмуну жана түзүмү” аттуу бекитилген тема боюнча (мамлекеттик каттоо номуру № 0003514, 2012-жыл) аткарылат.

Тандалып алынган теманын актуалдуулугу төмөнкү себептер менен шартталган:

- кыргыз тилин бөтөн тил катары окутуу ыкмаларынын жеткиликтүү иштелип чыкпагандыгы;
- техникалык жогдорго мамлекеттик тилди окутуу боюнча окуулуктардын, окуу китептеринин жана окуу куралдарынын жетишсиздиги;
- тилди үйрөтүүчү кадрларды даярдоо жана туура тандоо (кыргыз тилин бөтөн тил катары окутуу ыкмаларын мыкты өздөштүргөн квалификациялуу, кош тилдүү адистерди).

Азыркы учурда кафедранын мүчөлөрү тарабынан жогоруда аталган тематика боюнча “Кыргыз тилинин электрондук практикундагы стандарттык лексикалык минимумдар” аттуу электрондук окуу китебин окуу процессине киргизилди.

Илимий-изилдөөчүлүк иштер кафедранын 2023-2024-окуу жылдары үчүн түзүлгөн планына ылайык жүргүзүлдү. Илимий-изилдөө иштерине кафедранын баардык мүчөлөрү катышат.

Кафедранын окутуучулары дайыма кыргыз тилин окутуу боюнча илимий-практикалык конференцияларга, семинарларга жана тегерек столдорго катышып турушат.